

ЎЗБЕКИСТОНДА ҲУДУДИЙ ДАВЛАТ ТЕЛЕКАНАЛЛАРИНИНГ ТАРАҚҚИЁТ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

Маргуба Алтмишбаевна Дадаханова

Наманган шаҳар 9-умумий ўрта таълим мактаби
ўқитувчиси,

Наманган, Ўзбекистон

intern-journ@yandex.ru

Аннотация. Ушбу мақолада Ўзбекистон Маказий телерадиокомпанияси тизимидағи ҳудудий телеканаллар фаолияти қиёсий ўрганилади. Мустақиллик йилларида уларни ривожлантиришга бўлган эътибор, бу борада амал қилаётган ҳукуқий-меъёрий ҳужжатлар, телеканалларнинг моддий техник таъминотини яхшилаш борасида қилинаётган ишлар тадқиқ этилади. Вилоят телеканаллари эфир ҳажмининг ўсиб бориши ҳамда эфир қамровининг кенгайиши ОАВ самарадорлиги асосида таҳлил қилинади. Ҳудудий давлат телеканаллари фаолиятидаги ахборотлилик, тезкорлик, аудитория қизиқиш ва эҳтиёжларидан келиб чиқсан ҳолда фаолият юритиш зарурати, аналог форматдан рақамли форматга ўтиш жараёнлари далилий маълумотлар асосида ёритиб берилади. Ҳудудий телеканалларнинг тараққиёт тенденцияларидағи ўзига хосликлар ажратиб кўрсатилади ва улар тараққиёти учун муҳим бўлган жиҳатлар борасида умумлашма хulosалар чиқарилади. Мақола кириш, мақсад ва вазифа, тадқиқот усуслари, натижа/муҳокама, хулоса бўлимларидан ташкил топган.

Калит сўзлар: ҳудудий телеканаллар, тенденция, эфир қамрови, эфир вақти, тезкорлик, ҳудудийлашув, минтақавийлашув, халқаролашув, самарадорлик.

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ КАНАЛОВ В УЗБЕКИСТАНЕ

Аннотация. В данной статье проводится сравнительное исследование деятельности региональных телеканалов в системе Центральной телерадиокомпании Узбекистана. Изучаются нацеленность на их развитие за годы независимости, действующие нормативно-правовые документы в этой сфере, проводимая работа по совершенствованию логистики телеканалов. Рост региональных телеканалов и расширение эфирного времени анализируются на основе эффективности СМИ. Процесс перехода от аналогового к цифровому формату освещается на основе доказательной информации, основанной на информации, скорости, заинтересованности и потребностях аудитории в деятельности региональных государственных телеканалов. Выделены отличительные черты тенденций развития региональных телеканалов и сделаны общие выводы об аспектах, важных для их

развития. Статья состоит из введения, цели и задач, методов исследования, результатов / обсуждения, заключения.

Ключевые слова: региональные телеканалы, тенденции, охват, эфирное время, скорость, регионализация, регионализация, интернационализация, эффективность.

DEVELOPMENT TRENDS OF TERRITORIAL STATE TV CHANNELS IN UZBEKISTAN

Abstract. This article provides a comparative study of the activities of regional TV channels in the system of the Central Television and Radio Company of Uzbekistan. The focus on their development during the years of independence, the existing legal and regulatory documents in this area, the work being done to improve the logistics of TV channels are studied. The growth of regional TV channels and the expansion of airtime are analyzed on the basis of media efficiency. The process of transition from analog to digital format is covered on the basis of evidence, based on the information, speed, interest and needs of the audience in the activities of regional state TV channels, the need to operate. Distinctive features of the development trends of regional TV channels are highlighted and general conclusions are drawn about the aspects that are important for their development. The article consists of introduction, purpose and objectives, research methods, results / discussion, conclusion.

Key words: regional TV channels, trends, coverage, airtime, speed, regionalization, regionalization, internationalization, efficiency.

Кириш

Бугунги кунда Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси тизимидағи худудий телеканаллари фаолияти аста-секин ривожланиб бормоқда. Мамлакатимизнинг турли худудларидаги муаммоларни ўз вақтида ёритиш, холис, ҳаққоний ахборот бериш, ахолининг медиасаводхонлигини оширишда худудий телеканалларнинг роли муҳим эканлигини ҳеч ким инкор эта олмайди. Ҳеч шубҳасиз, Ўзбекистонда марказий давлат телеканаллари фаолияти самарали бормоқда, улар ўзининг доимий аудиториясига эга. Бу ўринда давлат худудий телеканаллари фаолияти марказий ва хусусий телеканаллар билан рақобатга кириша олмайди. Шу боис мазкур мавзуни доимо тадқиқ этишга эхтиёж сезилади.

Мақсад ва вазифа

Шу даврга қадар Ўзбекистонда умуммиллий телеканаллар тарихи жуда яхши ўрганилган ва уларнинг замонавий фаолияти ҳам кўплаб ўзбек

назариётчилари томонидан таҳлил қилинмоқда. Хусусан, шу даврга қадар телевизион журналистиканинг умумий масалалари, оммавий ахборот соҳасининг турли муаммолари, шунингдек, улар фаолиятининг умумий тенденциялари бир қатор ўзбек олимлари – Х.Дўстмуҳамедов, А.Каримов, О.Тошбоев, Н.Қосимова, И.Абдухоликов ва бошқа мутахассислар томонидан, Россияда федерал ва минтақавий етелерадиоэшиттиришлар, уларнинг хусусиятлари ва ўзига хослиги Е.Л. Вартanova, В.Л. Цвик, И.С. Мелиухина, В.М. Березина кабилар томонидан тадқиқ қилинган.

Биз мазкур тадқиқотларни ўрганган ҳолда Ўзбекистондаги худудий давлат телеканаллари фаолияти ва ривожланиш тамойиллари, ахборот узатиш жараёнда таҳририятнинг функциялари; рақобат мухити, аудитория қамрови ва таъсир доираси, у билан ўзаро алоқанинг хусусиятлари каби масалаларни ўрганишга ҳаракат қиласиз.

Тадқиқотнинг мақсади – Ўзбекистондаги худудий давлат телеканалларининг фаолияти, тараққиёт тенденцияларини аниқлаш, бу борада муҳим холосаларни илгари суришдир.

Мақсадга эришиш учун қуидаги аниқ вазифалар қўйилади:

- миллий худудий давлат телевидение орқали ахборот узатишни шакллантиришнинг тарихий шароитларини кўриб чиқиш;
- вилоят телеканалларининг эфир қамрови ва таъсир доирасини ўрганиш;
- худудий телеканалларда янгиликлар трансляциялари учун медиа материаллар яратишнинг асосий тамойилларини аниқлаш;
- худудий телеканаллар фаолиятининг аҳамияти ва рақамли форматга ўтиш орқали кўрсатувлар сифати ва ранг-барамглигини таъминлаш борасида қилинаётган ишларни, шунингдек, телевизион янгиликларнинг янги мазмуни ва форматини кўриб чиқиши.

Усуллар

Ушбу тадқиқот методикаси ва техникаси унинг фанлараролиги билан белгиланади. Янгиликлар сегментини шакллантириш методикасининг классик мезонлари тележурналистика назариятчилари асарларида шаклланган. Мақолада оммавий коммуникация назарияси, ахборот медиа маҳсулотларини таҳлил қилишнинг қиёсий ва типологик тамойиллари услубий база сифатида ишлатилади. Худудий миллий давлат телеканалларининг фаолияти, веб-сайтларини қиёсий метод асосда таҳлил қилиш вилоятлар телевизион кўрсатувларининг ижодий ва функционал маҳсулотларини яхшилашга ёрдам беради.

Тадқиқот методологияси қуидагиларни ўз ичига олади:

- илмий адабиётларни танқидий таҳлил қилиш ва тушуниш;

• телевизион кўрсатувлар ва уларнинг қамров ва таъсир доирасини таҳлил қилиш;

• худудий каналлар фаолиятини кузатиш орқали зарур холосалар чиқариш.

Натижалар ва мулоҳаза

Худудийлашув замонавий маҳаллий медиа муҳитни ривожлантиришнинг етакчи тенденцияларидан биридир [1, 496]. 90-йилларнинг ўрталарида Россияда телевидение иккiga, яъни марказий ва маҳаллий ТВга бўлинган. Олим Я.Н.Засурский мазкур таснифни кенгайтирган. Хусусан, у “аудитория қамровига кўра” телканалларни умумrossия, давлатларапо ва минтақавий ва маҳаллий ТВга бўлса, “телесигнал тарқатилишига кўра” умуммиллий, тармоқли ва маҳаллий телевидение турларини ажратиб кўрсатади [2, 238].

Россиялик яна бир олим А.А. Данилов ўз тадқиқотларида марказий, республика ва маҳаллий телеканалларни таснif қилади, уларнинг ўзига хос хусусиятларини ўрганар экан, “маҳаллий телеканал” тушунчасига шундай таъриф беради:

“Маҳаллий телевидение ўз фаолиятининг асосий йўналишларига эътибор қаратган ҳолда, муайян худуд доирасида кўрсатувлар узатишни ташкил этиш билан шуғулланади” [3, 16].

Худудий (маҳаллий) телеканалларда кенг имкониятлар мавжуд. Жумладан:

1. Улар ўз худудидаги ахборот бозорида етакчиликни қўлга киритишида кенг имтиёзларга эга, чунки ахборот глобаллашуви билан бир қаторда сўнгги қақтларда “ахборотнинг маҳаллийлашуви (локаллашуви)” тенденцияси ҳам кузатилмоқда. Аудитория вакиллари бутун дунё ёки мамлакат худудларидағи воқеалардан ҳам кўра кўпроқ ўз худудида юз берган кутилмаган янгиликларга кўпроқ эътибор қаратади. Чунки ўз

худудида юз берган воқеа, маҳаллий ҳокимият олиб бораётган ислоҳотлар у ва унинг яқинларининг ҳаётига бевосита ёки билвосита даҳлдор бўлиб қолиши мумкин.

2. Маҳаллий телеканаллар ўз худудидаги муаммолар, урф-одатлар, фуқароларнинг қизиқиши ва эҳтиёжларини яхши билишади. Шундан келиб чиқиб, янги телелойиҳалар, қўрсатувлар ташкил қилишлари мумкин.

3. Маҳаллий телеканаллар асосан ўз худудларидағи воқеаларни ёритишда марказий ва бошқа республика каналларидан кўра вакт, масофа ва ҳаққоний ахборотни тезроқ қўлга киритиш борасида бир қатор устунликларга эга бўлишади. Бу жиҳатдан улар бошқа телеканалларни рақобатда маълум адаражада енгиши ҳам мумкин.

Россия телевидениеси академиясининг аъзоси М.А.Асламазян минтақавий телеканалларга тавсиф берар экан, бундай станциялар нафақат ўз шакли жиҳатидан, балки ўз бизнесини юритиши, бошқаларнинг сармоялари ёки ҳокимиятга "суянишни" афзал қўрганликлари учун ҳам яшаб қолаётганлари билан фарқ қилишини қайд этади [4, 26].

Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси сўнгги вақтларда замон талаблари ва аҳоли қизиқишиларини эътиборга олиб ўз каналлари сонини кўпайтирди, натижада аввалги даврдагидан кўра, аҳолида телеканалларни танлаб кўриш имконияти пайдо бўлди. Бугунги кунда телерадиокомпания таркибида "O'zbekiston", "Yoshlar", "Sport", "Mahalla", "Madaniyat va ma'rifat", "Bolajon", "Dunyo bo'ylab", "Kinoteatr", "Navo", "Oilaviy", "O'zbekiston24", UzHD, "O'zbekiston tarixi" сингари марказий телеканаллар билан бир қаторда, вилоятлар худудий телеканаллари, жумладан: "Toshkent", "Andijon", "Buxoro", "Farg'ona", "Namangan", "Navoiy", "Samarqand", "Sirdaryo", "Surxondaryo", "Qashqadaryo",

"Qoraqalpog'iston", "Jizzax", "Хоразм" каби худудий телеканаллари ҳам фаолият олиб бормоқда [5].

Худудий телеканаллар ўз ахборот тарқатадиган худудининг умумий майдонига қараб, турлича ахборот бозорига эга бўлади. Республика марказий шаҳарларидан узоқроқ масофада фаолият юритадиган худудий телеканалларда аудиторияни ўзига қамраб олиш имконияти кенгроқ. Ўз худудидаги маълумотларни тезкор, ҳаққоний ва холис ёритиб борса, улар ўз ахборот "бозори"да ҳатто марказий телеканаллардан ҳам кўпроқ таъсир кучига эгша бўлиши мумкин, маҳаллий реклама берувчиларни кўпроқ жалб этиб, турли табриклар, викториналар ва ҳомийлик қўрсатувлари орқали кўпроқ маблағ топиш имкониятига ҳам эга бўлишади.

"Тошкент" телевидениеси (ТТВ) каби айнан марказий телеканалларга яқин худудда жойлашган худудий каналлар эса ийрик марказий каналлар билан ахборот бозорида кескин рақобатга киришишга мажбур бўлади.

Давлат худудий телерадиоканаллари асосан мустақилликдан кейин шаклланди ва ривожланди. уларнинг техник таъминоти ва қўрсатувлар сифати ҳам истиқлол йилларида яхшиланди.

Ўзбекистонда телерадиоэшиттиришларни ҳам сифат, ҳам сон жиҳатдан яхшилаш мақсадида давлатимиз раҳбарияти томонидан шу давргача кўплаб ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар қабул қилинди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 8 ноябрдаги "Мустақил телерадиоканалларни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Фармони [6], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 27 декабрдаги ПҚ-245-сон «Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси фаолиятини ташкил этиш бўйича тадбирлар ҳақида»ги

Қарори [7], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 27.06.2017 й. ПҚ-3098-сон "Сигнал узатишнинг рақамли форматига ўтиш учун Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясини замонавий мультимедия ускуналари билан қўшимча жиҳозлаш қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори [8], Ўзбекистон Республикаси Президентининг 30.10.2017 й. ПҚ-3362-сон "Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясини сигнал узатишнинг рақамли форматига ўтиш учун замонавий мультимедия ускуналари билан жиҳозлаш" лойиҳасини амалга оширишни таъминлаш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарори [9] кабилар шулар жумласидандир.

Мазкур қарор ва фармонларга асосан қўплаб вилоят телерадиоканаллари қайта жиҳозланди, улар жойлашган бинолар қайта таъмирдан чиқарилди. Замонавий телевидение студиялари барча шароит ва қуляйликларга эга бўлиб, ўша даврнинг энг сўнгти русумдаги аппаратуралари ўрнатилди. Хусусан, Фарғона вилояти телевидениеси учун 2004 йилда телеминора курилиб радиорелелиниясининг (РРЛ) станцияси ўрнатилди. Энг долзарб мавзудаги телемулоқотларни ёзиб олиб, тўғридан тўғри эфирга узатиш имконияти яратилиб, маълум муддат теледастурлар шу услубда узатиш станциясига етказилиб турди. Шунингдек, вилоят телерадиокомпанияси ихтиёрида кўчма телевизион станцияси (КТС) бўлиб, у Фарғона вилоятида бўлиб ўтаётган энг муҳим тадбирларни, халқаро ва маҳаллий аҳамиятга эга спорт мусобақаларини, ток-шоу ҳамда шу каби йирик кўрсатувларнинг сифатли ёзиб олинишида қўл келмоқда. 2006 йилда телерадиоқўрсатув ва эшиттиришларни ишлаб чиқариш ҳамда шакллантириш жараёнига замонавий рақамли ускуналар ва медиатехнологиялар татбиқ этилган [10].

Бугунги кунда телевиденинг жамиятда бажарадиган вазифалар доираси

ҳам кенгайиб бормоқда. Журналистика назариясининг асосий қонуниятлари ва тизимидан келиб чиқилса, маълум бўладики, ҳозирги кунга қадар мутахассислар томонидан телевиденинг анъанавий функциялари сифатида ахборот тарқатиш, маданий-маънавий, интегратив, ижтимоий-педагогик, ташкилотчилик, таълимий, рекреатив ва бошқалар кўрсатиб келинган [11, 36-52].

Бугунги кунда ЎзМТРК таркибидаги худудий телерадиокомпаниялар фаолиятининг асосий йўналишлари сифатида истиқлол, ҳалқимизнинг азалий қадриятлари, аждодларимизнинг бой маънавий меросини фуқаролар онгига сингдириш, мамлакатимизда амалга оширилаётган ижтимоий-иктисодий ислоҳотларнинг самараларини кенг ёритиш, ички ва ташқи сиёsat соҳасида еришилаётган ютуқлар, хуқуқий ва тиббий маданиятни тарғиб килиш, баркамол авлодни тарбиялаб вояга етказишида илм-фан, жисмоний тарбия ва спортнинг муҳим аҳамият касб этиши хақида тушунчалар бериш, заминимиз тарихи, фан, адабиёт, санъат соҳасидаги меросни ўрганиш, асрар ва авлодларга қолдиришни томошабин ва тингловчиларга сингдириш кабиларни келтириш мумкин. Жумладан, Навоий вилояти телевидениеси ўз олдига қўйидаги мақсад ва асосий вазифаларни қўйган: Навоий вилояти аҳолисини сифатли телерадиомаҳсулотлар билан таъминлаш., турли жанр ва мавзудаги томошабинбоп кўрсатувлар, эшиттиришлар тайёрлаш ва бу орқали аҳолининг хуқуқий саводхонлиги, сиёсий билими, тиббий маданиятини юксалтириш, дунёқарashi ва маънавиятини бойитиш, ёшларга оид Давлат сиёсатининг мазмун-моҳиятини кенг ёритиш, баркамол авлодни ватнпарварлик, инсонпарварлик, миллий қадрият ва урф-одатларга садоқат, хурмат руҳида тарбиялашдан иборат.

Аҳоли дуч келаётган муаммо ва ечимталаб масалаларни ҳал этишда фаол иштирок этиш, фуқаролар ҳамда маҳаллий ҳокимият органлари билан яқин ҳамкорликни мустаҳкамлаш, аҳоли орасида соғлом турмуш тарзини тарғиб этиш, мавсумий ва юқумли касалликларнинг олдини олиш, жисмоний тарбия ҳамда спорт турларини оммалаштириш, ҳалқимизга хос анъана ва қадриятлар бардавомлигини таъминлаш, юртдошларимизни тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш, улар учун яратилган имконият ва имтиёзлар, соҳага оид қабул қилинаётган қонун ҳамда қарорлар билан мунтазам танишириб боришдан иборат [12].

Ўзбекистон МТРК таркибидаги ҳудудий телеканаллар фаолиятига назар ташланса, уларда қўйидаги имконият ва ютуқлар мавжудлигини кузатиш мумкин:

Ахборотни тезкор етказиш тенденцияси - ўз ҳудудидаги маҳаллий янгиликларни тезкор усуlda бериш орқали аудиторияни ўзига жалб этиш. Вилоят телеканаллар ўз ҳудудида юз берган ҳар қандай воқеани қисқа муддатда бориб, воқеа жойидан ёритиш имкониятига эга.

Муаммони олиб чиқиш ва ўз ҳудуди тараққиётига ҳисса қўшиш тенденцияси - ўз ҳудудидаги муаммолар ва камчиликларни ахборот ва таҳлилий кўрсатувларда олиб чиқиш имконияти.

Бу борада ЎзМТРК сайтида Андижон телевидениеси фаолияти хусусияда қўйидагиларни ўқиймиз: “Андижон ахбороти” информацион дастури ҳамда “7 кун” ахборот-таҳлилий дастури вилоятнинг барча соҳаларда амалга оширилаётган ижобий ўзгаришлар, бунёдкорлик, ташаббускорлик борасидаги фидойиликларини ахолига етказиб бериш баробарида, камчиликларни рўйирост очиб бериш, таҳлилий ва танқидий чиқишлари билан томошабинларнинг эътирофига сазовор бўлди” [13].

Минтақавийлашув тенденцияси – ўз вилоятидан ташқари қўшни вилоятларга ҳам кўрсатув узатиш имконияти. Жиззах вилоят телекўрсатувлари 38- ва 40-каналларда вилоятнинг барча ҳудудларини, шунингдек, Самарқанд ва Сирдарё вилоятлари ҳудудларини қамраб олади. Навоий вилояти телевидениесининг эфир қамрови Навоий вилояти тўлиқ ҳамда Самарқанд ва Бухоро вилоятларигача бўлган ҳудудларни эгаллади.

Яна бир эътиборли жиҳат – Фарғона вилояти Сўх тумани аҳолисининг талаб ва истакларини ҳисобга олиб, муҳлисларни тезкор ахборотлар билан таъминлаш ҳамда телерадиоэшиттиришларни янада ривожлантириш мақсадида 1999 йилнинг 1 декабридан Фарғона вилоят телерадиокомпанияси таркибида Сўх туманида кўрсатувлар олиб борувчи таҳририят ташкил этилди [10]. Бу ҳолат бир жиҳатдан, қўшни давлат ҳудудида жойлашган мазкур маскан аҳолисига маҳаллий янгиликларни тезкор етказиш ва уларнинг шундай ахборотга бўлган эҳтиёжларини таъминлашга хизмат қиласи.

Халқаро майдонга чиқиш тенденцияси – ўз ҳудудидан ташқари қўшни вилоятлар ҳамда қўшни мамлакатларга ҳам кўрсатувларни узатиш имконияти.

Соҳа мутахассислари тўғри таъкидлаганидек, телевидениенинг жамият тараққиётига ҳамда жамиятнинг ОАВга таъсири тобора кучайиб бормоқда: “Жаҳон амалиётида мутахассислар ойнаи жаҳонга нафақат мафкура яратиладиган, уни шакллантирадиган даргоҳ, курол сифатида, балки ижтимоий-сиёсий қарашларни томошабинга етказадиган, маърифат тарқатадиган оммавий ахборот воситаси сифатида қарашади” [14, 205]. Шу асосда ҳудудий телеканалларнинг қўшни давлатларга ҳам кўрсатув узатиш имконияти улар зиммасига янада

масъулият юклайди. Жумладан, бугунги кунда умумий эфир соати: 18 соатни ташкил этадиган Андижон телевидениесининг эфир қамрови: Фарона водийсининг 3 та вилояти ҳамда қўшни Қирғизистон Республикасининг Ўш ва Жалолобод вилоятларининг катта қисмини ташкил этади [13]. Сурхондарё вилояти телевидениесининг ҳозирги эфир қамрови ниҳоятда кенг бўлиб, у аналог ва рақамли тарқатиш воситалари орқали узатилаётган телекўрсатувлар вилоятнинг қарийб 90 фоиз ҳудудини қамраб олади. Шунингдек қўшни Афғонистон, Тожикистон, Туркманистон республикалари чегара ҳудудларининг кўпчилик аҳолиси ҳам кўриш имкониятига эга [15].

Хоразм телевидениеси эфир қамрови Хоразм вилояти ҳудуди, Қорақалпоғистон Республикаси Беруний, Тўрткўл, Элликқалъа тумани, Туркманистон Республикаси Тошховуз вилояти чегара қисми [16].

Кўп тиллилик тенденцияси – ўз ҳудудидаги аҳолининг тил хусусиятлари ва муайян тилларда кўп сўзлашадиган фуқароларнинг қизиқиши ва эҳтиёжларини ҳисобга олиб, бирдан ортиқ тилларда кўрсатувлар тайёрлаш ҳам мавжуд. Айни пайтда Фарона вилоят телевидениесида ўзбек, рус ва тожик тилларида кўрсатувлар тайёрланиб, эфирга узатилмоқда [10].

Қорақалпоғистон Республикасининг кўп миллатли аҳолиси манфаатларини ҳисобга олган ҳолда аҳборот-гуманитар, ўқув, маданий-маърифий дастурлартайёрлаш, жаҳон маданиятининг ноёб дурдоналари, санъат, мусиқа, туризм, кино соҳаларидаги замонавий ютуқларни Қарақалпоғистон Республикасининг кўп миллатли аҳолиси манфаатларини инобатга олган ҳолда оммалаштириш; Қарақалпоғистон Республикасининг аҳолисининг диди ва талабларига жавоб берувчи, телетомошабинлар, радиоэшитувчилар ва биринчи навбатда

ёшлар ва болаларга гузаллик ва маънавийлик ҳисларини тарбияловчи юқари даражадаги бадий ва қўнгил очадиган телекўрсатув радиоэшитувчилар тайёрлаш [17]. 2013 йилнинг 1 июнидан иш бошлаган дубляж студияси фаолияти туфайли кичик телетомошабинлар мультфимларни қорақалпоқ тилида кўриш имкониятига эга бўлди. 2014 йили иккинчи дубляж студияси ишга туширилиб кино-телефильмлар қорақалпоқ тилига дубляж қилина бошланди [17].

Эфир ҳажмининг ошиб бориши тенденцияси – -ҳудудий телевидение ташкил этилганидан бошлаб, босқичмабосқич тарзда телемаҳсулот тайёрлашдаги иш самараси ва тажриба ўсиб, эфир ҳажми ҳам ошиб борди. Ҳафтасига атиги 1 соат ҳажмдаги телемаҳсулотларни эфирга берган аксарият вилоят телеканалларининг ҳозирги умумий эфир соати 18 соатни ташкил этади.

Мустақил эфир тўлқинига эга бўлиш тенденцияси – даставвал маълум бир марказий телеканалларнинг эфир соатини узib қўйиш эвазига бир неча соат маҳаллий янгиликлар билан таништирган ҳудудий телеканаллар аста-секин ўз тўлқинига эга бўла бошлади.

1990 йил 16 октябрда илк кўрсатуви эфирга узатила бошланган Сурхондарё вилояти телевидениеси дастлабки пайтларда «Ўзбекистон», кейинчалик «Ёшлар» телеканали тўлқинида эфирга чиқкан. 2008 йил 1 январидан алоҳида тўлқинда вилоят бўйича теле эфир бериш йўлга қўйилди. Ҳозирги вақтда вилоят телевидениеси алоҳида канал орқали кунига 18 соат ҳажмида эфирга чиқмоқда [15].

Рақамлашув тенденцияси – ҳудудий телеканаллар дастурлари аналог форматдан рақамли форматда эфирга тарқатилиши натижасида эфир сифати кескин яхшиланиб, қамрови кенгайди. Янги замонавий видеокамералар сотиб

олинди ва ички имкониятлар ҳисобига кўчма телевизион станция (мини КТС) ишга туширилди.

Хулоса

Ўзбекистон миллий талерадиокомпаниясининг вилоят талерадиокомпаниялари кўрсатув ва эшиттиришлари билан вилоят ахборот маконида салмоқли ўрин эгаллаган оммавий ахборот воситаси бўлиши зарур.

Худудий телеканалларнинг мақсад ва асосий вазифалари қўйидагилар бўлиши лозим:

1) Вилоятнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётини, худудда содир бўлаётган ижтимоий аҳамиятга молик воқеалар ва тадбирларни ёритиш;

2) маҳаллий ҳокимиёт ва ўзини ўзи бошқариш органларининг ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг муҳим муаммоларини ҳал этиш, фуқароларнинг сиёсий ва ижтимоий фаоллигини ошириш, уларнинг конституциявий хуқук ва эркинликларини химоя қилиш борасидаги фаолиятини самарали ташкил этиш масалаларига бағишлиланган дастурлар тайёрлаш;

3) вилоятнинг кўп миллатли аҳолиси манфаатларини ҳисобга олган ҳолда ахборот-гуманитар, ўқув маданий-маърифий кўрсатув ва эшиттиришларини ташкил қилиш, имкон доирасида турли тилларда ҳам кўрсатув ва лойиҳаларни эфирга тайёрлаш;

4) телетомошабинлар ва радиотингловчиларнинг интеллектуал билим доираси ва савиясини ошириш, атроф-муҳит ҳақидаги тасаввур ва кўникмаларини шакллантириш ва кенгайтиришга қаратилган маърифий-маданий дастурлар тайёрлаш, жаҳон ҳамда миллий маданиятимизнинг ноёб дурдоналари, санъат, мусиқа, туризм, кино

соҳаларидаги замонавий ютуқларни худуднинг кўп миллатли аҳолиси манфаатларини ҳисобга олган ҳолда оммалаштириш;

5) вилоят аҳолисининг диди ва талабларига жавоб берувчи, телетомошабинлар ва радиоэшитувчиларда маънавийликнинг юксак ҳисларини тарбияловчи юқори даражадаги бадиий ва кўнгилочар дастурлар тайёрлаш.

6) Ёши, миллати, жинси, эътиқодидан қатъий назар вилоятнинг барча аҳолиси учун мос кўрсатув ва эшиттиришлар тайёрлаб, эфирга узатиши зарур.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Цвик В.Л. Телевизионная журналистика [Television journalism]. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2009.
2. Засурский Я.Н. и другие. Система средства массовой информации России [Russian mass media system]. Москва: "Аспект Пресс", 2001.
3. Данилов А.А. Становление и развитие телевидения в регионах России во второй половине XX- нач. XXI вв. (на материалах Мариийской, Мордовской и Чувашской республик) [The formation and development of television in the regions of Russia in the second half of the XX - beginning. XXI centuries. (based on the materials of the Mari, Mordovian and Chuvash republics)]. ГОРОД, ИЗД -во, 2009.
4. Асламазян М.А. Идеальная станция. В большом и малом городе они разные [The perfect station. In big and small cities they are different] // «Среда», 2001, Ноябрь, №11 (35).
5. <https://mtrk.uz/>
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 8 ноябрдаги

“Мустақил телерадиоканалларни ислоҳ қилиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-3678-сон Фармони [Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated November 8, 2005 No PF-3678 "On measures to reform and develop independent television and radio channels"] // <https://lex.uz/ru/docs/902646>

7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 27 декабрдаги ПҚ-245-сон «Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси фаолиятини ташкил этиш бўйича тадбирлар ҳақида»ги Қарори [Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated December 27, 2005 No PP-245 "On measures to organize the activities of the National Television and Radio Company of Uzbekistan"] // <https://lex.uz/ru/docs/946854>

8. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 27.06.2017 й. ПҚ-3098-сон "Сигнал узатишнинг рақамли форматига ўтиш учун Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясини замонавий мультимедия ускуналари билан қўшимча жиҳозлаш қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори [Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated 27.06.2017 Resolution No. PQ-3098 "On additional measures to equip the National Television and Radio Company of Uzbekistan with modern multimedia equipment for the transition to digital signal transmission"] // <https://nrm.uz/contentf?doc=507003>

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 30.10.2017 й. ПҚ-3362-сон "Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясини сигнал узатишнинг рақамли форматига ўтиш учун замонавий мультимедия ускуналари билан жиҳозлаш" лойиҳасини амалга оширишини таъминлаш юзасидан қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Қарори

[Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated 30.10.2017 Resolution No. PP-3362 "On additional measures to ensure the implementation of the project" Equipping the National Television and Radio Company of Uzbekistan with modern multimedia equipment for the transition to digital signal transmission"] // <https://nrm.uz/contentf?doc=521420>

10. <https://mtrk.uz/uz/regional/fargona/>
11. Кузнецов Г.В., Цвик В.Л., Юровский А.Я. Телевизионная журналистика [Television journalism]. 4-е изд. Москва: Изд-во МГУ, 2004.
12. <https://mtrk.uz/uz/regional/navoiy/>
13. <https://mtrk.uz/uz/regional/andijon/>
14. Каримов А. ва бошқалар. Аудиовизуал журналистика [Audiovisual journalism]. Ж.6. Тошкент: "O'zbekiston" НМИУ, 2019.
15. <https://mtrk.uz/uz/regional/surxondaryo/>
16. <https://mtrk.uz/uz/regional/xorazm/>
17. <https://mtrk.uz/uz/regional/qoraqalpoq/>